

Men weet, hoe het Bavinck-Comité het plan heeft opgevat, om, indien de giften daartoe in staat stellen, de bibliotheek van prof. Bavinck aan te koopen voor de Vrije Universiteit.

Schrijver dezes, die met den inhoud van deze bibliotheek eensgezins op de hoogte is, kan er niet genoeg op aandringen deze gelegenheid toch niet te laten voorbijgaan.

Bavincks boekerij omvat o.m. een kostelijke verzameling psychologische literatuur.

Ik twijfel eraan, of men ergens in ons land zoo'n schat bij elkander vindt.

Zou het niet jammer zijn, als die bij verkoop versnipperd werd?

Dat ieder dan zijn bijk van dankbaarheid voor Bavincks werk zende aan den penningmeester van het Bavinck-comité, den heer J. H. Kok te Kampen.

Voor de gelden zal allereerst een eenvoudig grafteek worden opgericht.

Maar er wordt op gerekend, dat de giften mild genoeg zullen toestroomen om Bavincks bibliotheek ten profijte te stellen van heel ons volk, door haar aan de Vrije Universiteit ten geschenke aan te bieden.

Als latere termijn heeft het comité gesteld: 16. December. HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Economie naar christelijke belijdenis.

IV.

De aarde is des Heeren.

Er is geen autonome economie.

„Als God de Schepper is, als alles van Hem is, als stof en kracht zoo zijn als Hij ze gewild heeft, en de mensch met zijn geest afspiegeling van Hem is, dan ligt het voor de hand, dat de mensch gelijk in alle andere opzichten, zoo ook op het stuk der economie niet anders kan zijn dan Gods rentmeester, en zich dus ter zake van het economisch leven te houden heeft aan de bevelen Gods.“

Met deze stelling van Dr. Nederbragt zal ieder, die voor zijn levens- en wereldbeschouwing Gods Woord als fundament aanvaardt, het van harte eens zijn. Ook op het terrein der economie kunnen wij de autonomie, hoe vroem die ook verdedigd worde, niet aanvaarden, maar hebben wij ons te buigen voor Hem, Die krachtens Zijn schepping, aller dingen Souverein is, en het zeggenschap heeft ook over de verhouding, waarin de mensch Zijn rentmeester, staat tegenover het stoffelijk goed.

De aarde is des Heeren.

Over die aarde heeft Hij te beschikken.

En Hij geeft den regel aan, waarnaar wij op deze aarde en met de aardse dingen moeten leven, en een christelijke economie heeft, al zal ze hierna de sociale ethiek raken, op te sporen, welke die regelen Gods zijn.

Hoe kennen wij dien wil des Heeren?

Dr. Nederbragt wijst vier wegen aan, waarin die wil Gods is te onderkennen, en wel ten eerste in de wet der tien geboden, en in de duidelijke klare uitspraken der Heilige Schrift. In de tweede plaats noemt hij de beginselen, die in Gods Woord verschoelen liggen, en er door onderzoek en studie uit moeten worden opgediept. Ten derde moet gerekend worden met de leiding Gods in de historie, en eindelijk openbaart zich de wil des Heeren in de natuur der dingen, die soms duidelijk waarneembaar, soms ook meer verborgen is. Nu zal ik op al deze vier punten niet in den breede ingaan, maar wil ik een enkel woord wijden aan den tweeden weg, dien Dr. N. aanwijst, n.l. den weg der beginselen, die in Gods Woord verschoelen liggen.

Daarbij maakt hij een m.i. juiste onderscheiding. Hij noemt die beginselen immers afzonderlijk, naast en volgende op de absolute geboden, waarmee de Heilige Schrift tot ons komt, en het verheugt me, dat hij dit verschil accentueert. Zoo licht toch worden die beide verward. Velen vermengen altoos weer de klare, duidelijke uitspraken van het Woord Gods, die aan geen twijfel onderhevig zijn, en geen tegenspraak toelaten, met de afgeleide en secundaire principes, die opgedolven en aan het licht moeten gebracht worden, maar waarover verschil van inzicht niet uitgesloten is. En die vermenging kan verkeerde gevolgen hebben. Hiervan kan voortvloeien, dat degene, die op de Schriftgegevens een anderen kijk heeft, verketterd en als onbelyd wordt veroordeeld, en... dat men tot een absoluut beginsel verheft, wat slechts op een tweede of derde plaats recht heeft.

Daarom onderscheidt Dr. N. zeer juist.

Eerst krijgen we den duidelijk-uitgesproken wil Gods.

Daarvoor bukt elk, die dien God als zijn God erkent.

Maar dan volgen de meer afgeleide beginselen, en „deze zijn het, die redelijker wijs tot veel verschil „van meening aanleiding kunnen geven, als men

„er de praktische toepassing van zoeken wil met „hetrekking tot verschillende systemen. Deze ook „zijn het, die aanleiding hebben gegeven tot de „juiste uitspraak, dat Gods Woord geen economisch „handboek is. Naast de duidelijke en onveranderlijke „wet, die de fundamenteelen der samenleving be- „heerscht, geeft Gods Woord geen voorschriften, „die het leven in een keurslijf wringen, maar laat „het allerhande systemen toe, mits maar recht en „gerechtigheid geschiede. Denk maar weer aan pri- „vaat en gemeenschappelijk bezit; beide zijn toe- „laatbaar, maar, wat de historie bringe of de „samenleving kiese: „gij zult niet stelen“. Denk „ook aan het individuele loon en gezinsloon; beide „alweer zijn toelaatbaar, maar wie het loon van den „arbeider verkort staat schuldig. Zou men hierbij „ook niet mogen denken aan gedwongen en vrijen „arbeid? Beide zijn m.i. toelaatbaar, mits het heer- „schen eener- en het dienen anderzijds beheerscht „worde door rechtvaardigheid en plichtsbetrachting. „Ten aanzien van deze en zoovele andere quaesties „vindt men in Gods Woord geen beslissende uit- „spraak voor wat de keuze van het stelsel betreft, „maar laat het de mogelijkheid open om naar „gelang van tijds- en andere omstandigheden het „eene of het andere stelsel toe te passen.“

Men houde mij dit lange citaat ten goede.

Ik schreef deze regels af, omdat ik me met deze opvatting van Dr. N. ontfrent het Schriftgezag in sociale vragen van harte kan vereenigen, en guarne zijn waarschuwing wil onderschrijven om niet te veel uit den Bijbel af te leiden. We moeten, bij het kiezen van een bepaald stelsel, met een beroep op de Heilige Schrift zeer voorzichtig zijn, en ik ben blij, dat een man als Dr. N., die toch niet van onbelyd radicalisme kan beschuldigd worden, de heiligheid der Schrift op zulk een duidelijke wijze verdedigt. Met name vestig ik de aandacht op hetgeen hij zegt over privaat en communaal bezit. Het een kan tegenover het ander nimmer met welken tekst ook uitgespeeld worden, en de Schrift doet geen uitspraak, want beide, en het private en het communale zijn tot het heil Gods te herleiden, en in een onzondige maatschappij kan er van disharmonie en conflicten tusschen deze twee geen sprake zijn.

De Schrift is dus geen economisch handboek.

Zij biedt geen economische systemen.

Maar daarom verbaast het mij, dat Dr. N. die op de eene bladzijde zulke juiste dingen zegt, vier bladzijden vroeger zelf zich aan het euvel schuldig maakt, waartegen hij in zijn omschrijving van de secundaire beginselen waarschuwt. Daar toch heeft hij het over de waarde, en betoogt, dat „de on- „juiste theorie, volgens welke iets alleen wat waard „is als de mensch het weet te gebruiken, — en „dus niets meer waard is als de mensch het wei- „gert te gebruiken —, heeft geleid tot rampzalige „geldtheorieën, die culmineeren in een beweerde „„Entthronung des Goldes“. Deze ontrooning van „het goud is een ontkenning van de objectieve „waarde van het goud, een loochening van Gods „scheppingsdaad. Praktisch wreekt zij zich steeds, „maar ook zuiver principieel kan de Christen haar „niet aanvaarden.“

Later werkt Dr. N. deze gedachte nader uit.

Wanneer hij in het derde deel het Verkeer bespreekt, wijdt hij ook een hoofdstuk aan het verkeerhulpmiddel geld, en betoogt ook daar, dat de qualiteiten van het goud en zilver, waardoor deze metalen als verkeerhulpmiddel kunnen dienen, niet berusten op eenigerlei fictie van den mensch, maar op een scheppingsdaad Gods. „Het „wil mij voorkomen, zegt Dr. N., „dat deze wereld „door God geschapen is teleologisch, en dat God „het goud en zilver voorbeschikt heeft om den „mensch te dienen als wat hij nu geld noemt.“ En verder: „de economische goederen, waarop het geld- „wezen vooral steunen moet, zijn de edele metalen, „met name zilver en goud, waarvan het laatste „nog meer den voorrang heeft boven het eerste. „De betekenis van het edel metaal als grondslag „van het geldwezen schuilt niet alleen in de actie „der menschen, maar allereerst, principieel, in de „scheppingsdaad Gods, die ook ten opzichte van „het edel metaal, teleologisch van aard is, en eerst „in de tweede plaats in de actie des menschen, die „wellicht zonder Gods scheppingsdaad te erkennen, „het resultaat van die daad ziet en exploiteert. „„Entthronung des Goldes“ is in verband daarmee „in het wezen der zaak in economischen zin revo- „lutionair: economisch, althans met betrekking tot „het geldwezen, moet het edel metaal ten troon „zitten. Dit is niet in strijd met de christelijke „levensbeschouwing, aangezien de Christus zich „nimmer tegen het geld als zodanig verzet heeft, „maar het geld ook zelf heeft gebruikt, en het

„geheel in overeenstemming met de christelijke leer „is, dat hetgeen men doet goed en doeltreffend „moet doen“ (blz. 247—253).

Dr. N. zegt hier krasse dingen.

Zijn betoog komt toch hier op neer, dat met de scheppingsdaad Gods, en dus uit hetgeen de Schrift ons omtrent die schepping leert, noodzakelijkerwijs voortvloeit, dat, in betrekking tot het geldwezen, het edel metaal en met name het goud op den troon zit, en dat ieder, die aan deze koninklijke heerschappij een einde wil maken, revolutionair tegen Gods scheppingsdaad, en dus tegen de ordonnantien van de Heilige Schrift ingaat.

Nu zal ik over de geldtheorieën niet spreken.

Men verwachtte van mij niet, dat ik, naar aanleiding van Dr. N.'s beweringen, mij aan een beschouwing waagde over de verhouding van geld en munt, of met hem van gedachten wissel over monometallisme of bimetalisme. Over deze zuiver-economische quaesties van den enkelen of dubbelsten geldstandaard zwijg ik liever, doch wel wil ik iets zeggen over de krasse verdediging van het goud als standaardmetaal op grond van de openbaring Gods.

Dat gaat mij wel wat al te ver.

Het is best-mogelijk, dat uit praktische of technisch-economische of algemeen-sociale overwegingen de ontrooning van het goud moet tegengegaan worden, doch dat ook hierin de Schrift ons den weg zou wijzen, en we in deze quaestie niet een scheppingsordinantie Gods te doen zouden hebben, lijkt mij op „principiën-macherei“, die een niet te onderschatten gevaarlijken kant heeft. Ik ontken alerminst, dat de qualiteiten, welke het goud en zilver geschikt maken om als verkeerhulpmiddel te dienen, van God zijn, en ik stem gaarne toe, dat die hoedanigheid, welke het goud tot standaardmetaal verheven heeft, door den Schepper in dit schepsel gelegd is, maar ik ontken, dat hieruit principieel voortvloeit, dat God wil, dat om die qualiteiten alleen het goud als geld op den troon zit.

Ligt in dit regiment de hoofdbestemming van het goud?

Heeft God met het goud nog niet een ander doel?

Zou, wanneer het goud als geld ontroond werd, daarmee aan de waardij van het goud zijn te kort gedaan, en kan die waarde niet buiten dit terrein in nog rijker schoonheid aan het licht treden? Ik vraag slechts, en hoop een volgend maal nader uiteen te zetten, waarom Dr. N. op dit punt in zijn principieel betoog de grenzen overschrijft. Daarbij zal ik tevens gelegenheid hebben een en ander op te merken over hetgeen de bewerkte van deze economische proeve zegt over het waardebegrip, waarbij meer dan een kantteekening is te maken.

K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De Evangelisatie en de Zedelijke Verwildering.

Als gij in uw huis zit... lees dan eens het nieuwste boek van M. J. Brusse, dat onder den titel „Rotterdamsche Zedeprenten“ verscheen. Denk er over, lig er wakker door, droom er van, al ware het tot de grenzen van een nachtmerrie toe, als het maar helpt. Als het maar dringt tot bidden en drijft tot werken. Geen ambtsdrager, geen medearbeider(ster) in den evangelisatie-arbeid mag dit boek ongelezen laten, ja iedere vader en moeder, die in een groote stad woont, moet er kennis van nemen. Hier worden de ongeziene gevaren van het stadsleven onthuld, die gapen voor den argeloozen voet. Wat is in deze prenten het ontstellende? Hier wordt niet maar een zonde buurt en een zondestand voor het voetlicht gesleept, om terstond weder in vale verie van schandeschemering te verdoozen. Het is niet „het rosse leven en sterven van de Zandstraat“, dat hier geprent wordt, dat u vreemd blijft. Niet de bleke pooler noch de geverfde slet, maar menschen van gelijke beweging als wij doen ons huiveren in hun dreigenden val. Hier treedt niet als in „Boefje“, die in een salon-uitgave op geschept papier, met Japansche platen tot een prijs van f75 in de hogere kringen is geïntroduceerd, een manifestatie uit een verre, vreemde wereld u tegen, door een geheimzinnig waas aesthetisch tot in zijn vanze flarden en tot op zijn vervuld, bekrakt, gekorsd lijf toe. Neen, hier is het uw buurtjongen en het meisje, met lieve kuiltjes in de blozende koon, dat gij ziet onder de bange ban van dreigend gevaar.

Brusse begint met ons aan den buitenkant der samenleving te brengen, maar telkens trekt hij de cirkel met korter straal, tot wij komen tot het middenpunt van het volksleven. Aan den verren omtrek passagieren de zeelieden, die „in ieder stadje een ander schatje“ lieven. Daar lokken de 3000 vrouwen, die van de ontucht hun beroep maken. Doch, dit is de eerste verering, niet al die drieduizend staan even ver van ons af. Sinds 1910 is onder deze publieke vrouwen een toename van jeugdigen, minderjarigen en... gehuwde vrouwen uit den lageren stand. Dichter komt hij ons, als hij ons brengt onder de fabrieksmeeisjes, de modieuze ateliermeisjes, de chique typistes,